

До проблеми «критерії формувального оцінювання»

Тетяна СОКОЛЕНКО
завідувач методичного відділу,
кандидат педагогічних наук, доцент

Основні види оцінювання:

- ✓ формувальне;
- ✓ поточне;
- ✓ підсумкове (тематичне, семестрове, річне);
- ✓ державна підсумкова атестація;
- ✓ зовнішнє незалежне оцінювання.

Формувальне оцінювання оцінює ~~не результат~~, а **процес**.

Мета формувального оцінювання:

- ✓ *корегування* діяльності педагога й учнів під час освітнього процесу;
- ✓ усталення *впевненості дитини у собі*, у своїх можливостях;
- ✓ відзначення учнівського успіху, *акцентування уваги на сильних сторонах*, а не на помилках;
- ✓ діагностування досягнення *на кожному етапі* навчання;
- ✓ адаптування освітнього процесу до *здібностей дитини*;
- ✓ виявлення *проблем* і вчасне запобігання їх нашаруванню;
- ✓ *стимулювання* бажання вчитися та прагнути максимально можливих результатів;
- ✓ запобігання побоюванням *помилитися*.

- **ВИКЛЮЧИТИ НЕГАТИВНІ** моменти;

- **підвищення** навчальної мотивації;

- **підвищення** **самостійності** вихованців.

Критерій («розділяю», «розрізняю») – мірило, вимоги, випробування для визначення або оцінки людини, предмета, явища; ознака, взята за основу класифікації.

**При оцінюванні навчальних досягнень
вихованців мають ураховуватися:**

- характеристики відповіді;
- якість знань;
- сформованість предметних умінь і навичок;
- рівень володіння розумовими операціями;
- досвід творчої діяльності;
- самостійність оцінних суджень.

Загальна характеристика рівнів

I рівень – початковий: відповідь фрагментарна.

II рівень – середній: відтворює основний навчальний матеріал.

III рівень – достатній: знає істотні ознаки понять, явищ.

IV рівень – високий: знання є глибокими, міцними, системними.

ПОЧАТКОВИЙ РІВЕНЬ (РЕПРОДУКТИВНИЙ)

1.	Вихованець володіє окремими елементами знань, понять за несуттєвими ознаками.	Вихованець відтворює розрізнені навички, елементи знань; спроможний дати відповідь лише на прості запитання.	Вихованець потребує постійного керівництва, допомоги, контролю та корекції на всіх етапах навчання.
	Вихованець володіє окремими фрагментами навчального матеріалу без встановлення зв'язків між ними.	Вихованець відтворює, розпізнає об'єкти, явища, має фрагментарні навички у даному напрямі; відповідає на запитання в межах кожного фрагменту знань, здатний виконувати найпростіші завдання за зразком за наявності постійного керівництва педагога.	Вихованець потребує допомоги у вигляді додаткових запитань, пояснень більшості питань навчального матеріалу, корекції окремих здібностей, постійного контролю.
	Вихованець володіє фрагментами навчального матеріалу і встановлює окремі зв'язки між ними.	Вихованець відтворює, розпізнає об'єкти та явища в формі окремих фрагментів та зв'язків між ними, виявляє епізодичну зацікавленість в окремих питаннях навчального матеріалу; здатний виконувати прості завдання за конкретним зразком і допомогою керівника гуртка.	Вихованець потребує допомоги керівника гуртка у встановленні зв'язків між елементами набутих знань та навичок, підтримки керівника гуртка у роботі.

СЕРЕДНІЙ РІВЕНЬ (РІВЕНЬ СТАНДАРТНИХ ОПЕРАЦІЙ)

2.

Вихованець володіє знаннями понять за несуттєвими ознаками, встановлює зв'язки між фрагментами навчального матеріалу.

Вихованець відтворює навчальний матеріал цілісно, близько до отриманих теоретичних знань, здатний виконувати окремі практичні елементи, які притаманні даному напрямку діяльності.

Вихованець потребує постійної допомоги в отриманні навичок та вмінь у вигляді додаткових консультацій і пояснень.

Вихованець володіє знаннями понять за несуттєвими ознаками, здатний до репродуктивного відтворення окремого навчального матеріалу.

Вихованець відтворює навчальний матеріал цілісно, теоретичні знання поглиблюються, практичні починають набуватися.

Вихованець потребує допомоги у вигляді додаткових консультацій та пояснень щодо набуття практичних навичок.

Вихованець володіє знаннями понять за несуттєвими ознаками, окремих понять за суттєвими ознаками, здатний до репродуктивного відтворення навчального матеріалу.

Вихованець відтворює навчальний матеріал цілісно; теоретичні знання поглиблюються, практичні вдосконалюються; здатний самостійно вибудувати причинно-наслідкові зв'язки в творчому процесі.

Вихованець потребує допомоги у вигляді додаткових консультацій та пояснень щодо виявлення причинно-наслідкових зв'язків у творчому процесі.

ДОСТАТНІЙ РІВЕНЬ (АНАЛІТИКО-СИНТЕТИЧНИЙ)

3.	Вихованець володіє знаннями частково на рівні понять та основних вимог, виконує репродуктивно-творчі завдання стандартного типу на середньому рівні складності.	Вихованець відтворює творчий процес у певній послідовності, самостійно вміє проаналізувати та виявити недоліки.	Вихованець потребує збільшення вимог до творчого процесу, ускладнення завдань, можливості самоконтролю.
	Вихованець володіє знаннями на рівні понять та основних вимог, виконує репродуктивно-творчі завдання стандартного типу на достатньому рівні складності.	Вихованець відтворює творчий процес у логічно побудованій послідовності, самостійно вміє проаналізувати та виявити недоліки, узагальнити й обґрунтувати висновки.	Вихованець потребує збільшення вимог у творчому процесі, ускладнення завдань, можливості самоконтролю та самооцінювання.
	Вихованець володіє знаннями на рівні основних вимог та цікавиться науковими поняттями, виконує репродуктивно-творчі завдання стандартного типу на високому рівні складності.	Вихованець відтворює творчий процес шляхом самостійного осмислення, творчого пошуку, чітко, повно, послідовно, обґрунтовано.	Вихованець потребує ускладнення вимог і завдань у творчому процесі, постійного самоконтролю та самооцінювання, творчого підходу до діяльності.

ВИСОКИЙ РІВЕНЬ (ТВОРЧИЙ)

4.	Вихованець володіє науковими поняттями, здатний узагальнювати та встановлювати зв'язки між ними.	Вихованець відтворює навчальний матеріал з усвідомленням зв'язків між його логічно завершеними частинами, здатний самостійно формулювати проблему на основі вивченого матеріалу й отриманих практичних навичок.	Вихованець потребує творчої діяльності, умов самоконтролю та самооцінювання, виконання складних завдань за підтримки керівника гуртка.
	Вихованець володіє науковими поняттями, здатний аналізувати й узагальнювати отриману інформацію, встановлювати зв'язки абстрактного характеру, виявляє цікавість до певного професійного напрямку.	Вихованець відтворює навчальний матеріал з усвідомленням внутрішніх глибоких зв'язків у межах складових дисциплін; має знання та практичні навички певної професії.	Вихованець потребує творчої діяльності, умов самоконтролю та самооцінювання, виконання складних завдань за підтримки керівника гуртка.
	Вихованець володіє науковими поняттями високого ступеня узагальнення, здатний аналізувати й узагальнювати отриману інформацію, встановлювати зв'язки абстрактного характеру, чітко усвідомлює свою професійну спрямованість.	Вихованець відтворює навчальний матеріал з усвідомленням внутрішніх глибоких зв'язків у межах складових дисциплін, здатний творити на високому професійному рівні.	Вихованець потребує творчої діяльності, умов самоконтролю та самооцінювання, виконання складних завдань за підтримки керівника гуртка.

Для **розробки критеріїв** необхідно спочатку визначити, які з них дають можливість **описати роботу як позитивну з позиції поступу**.

Щоб бути адекватними і мотивуючими критеріями:

мати у своїй основі *чіткі і зрозумілі вимоги* до навчальних результатів;

дозволяти *легко досягти* і перевищити ці результати;

давати змогу *показати свої досягнення* різними способами;

заохочувати вихованців апробувати моделі поведінки *без ризику* отримати за це негативну оцінку;

розвивати *позитивне ставлення до самого себе*, впевненість у своїх здібностях і можливостях;

використовувати *самооцінку* і взаємну оцінку як важливий елемент навчання;

надавати *зворотний зв'язок* вихованцям і керівнику гуртка.

ВОКАЛЬНЕ МИСТЕЦТВО

**Критеріями та показниками оцінювання знань,
умінь на навичок вихованців з вокального мистецтва виступають:**

- знання музично-теоретичного матеріалу, рівень його застосування;
- швидкість сприймання та вивчення творів;
- знання правил співу і їх виконання;
- дикція (активна робота артикуляційного апарату), виконання динамічних відтінків;
- правильність дихання, навичка ланцюгового дихання;
- вдале фразування (відповідно до музичного та літературного змісту);
- чітка атака звуку;
- точне інтонування (ритмічне та мелодичне), читання з листа;
- природній, вільний та об'ємний звук без напруги і крику;
- втримування в тональності своєї партії;
- виконання вказівок автора;
- розуміння диригентських жестів;
- художнє виконання;
- вміння слухати;
- емоційність, артистизм;
- старанність, активність;
- культура поведінки.

Вокальне мистецтво

№ п/п	Рівень навчальних досягнень	Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень вихованців
1.	Початковий	<p>Учень (учениця) має задовільні вокальні дані, але не намагається їх розвинути. Недостатньо засвоїв матеріал; знання нестійкі. Не виконує завдання у повному обсязі.</p> <p>Учень (учениця) не повністю володіє навичками і вміннями, необхідними для виконання творів. Допускає значну кількість помилок („не чистий”, не стійкий звук, спів у незручній теситурі; не точна атака звуку; не вдале фразування; не виконання штрихів; не стійкість дихання; нечітка вимова та артикуляція; не виконання вказівок автора у вивчених творах; допускає ритмічні та інтонаційні помилки (неточна інтонація всього навчального матеріалу).</p> <p>Учень (учениця) не володіє навичкою кантиленного співу; не здатний самостійно вести свою партію (обов’язкове підтримання інструментом); виділяється із загального звучання вокалістів; не втримується в тональності. Не розвинена навичка ланцюгового дихання. Порушує правила співу у хорі. Не артистичний. Не володіє культурою поведінки на сцені.</p>

2	Середній	<p>Учень (учениця) має добрі вокальні дані, але не намагається їх розвинути. Недостатньо засвоїв матеріал, допускає термінологічні помилки; не може відтворювати знання та навички у повному обсязі.</p> <p>Учень (учениця) не повністю оволодів навичками і вміннями, необхідними для виконання творів. Допускає змістовні помилки („не чистий”, не стійкий звук, спів у незручній теситурі; не точна атака звуку; не вдале фразування; не виконання штрихів; не стійкість дихання; не чітка вимова та артикуляція; не виконання вказівок автора у вивчених творах; допускає ритмічні та інтонаційні помилки (неточна інтонація більшої частини програмового матеріалу); не володіє навичкою кантиленного співу на всьому діапазоні; не витримує динамічної, <u>агогічної</u> точності у творах.</p> <p>Учень (учениця) порушує правила вокального співу. Не артистичний. Не охоче бере участь у різноманітних заходах.</p>
---	----------	--

3.

Достатній

Учень (учениця) сприймає матеріал у повному обсязі, але стандартно відтворює, йому бракує власних висновків. Не завжди володіє спеціальною термінологією.

Учень (учениця) допускає незначні змістові помилки (не завжди вільний звук, не вдале фразування в одному із творів, не стійкість дихання при відносно точному інтонуванні (ритмічному та мелодичному); не завжди виконує вказівки автора щодо темпу, динаміки, дихання; відносно хороша дикція та артикуляція (можлива зажатість щелепи, чи недостатнє відкриття рота), не завжди чітка атака, кантиленний спів на окремому відрізку діапазону.

Учень (учениця) порушує окремі правила співацької постави при співі стоячи чи сидячи. Він дещо пасивний при виконанні творів, йому бракує артистизму. Загалом ознайомлений з правилами культури поведінки на сцені. Має бажання брати участь у міських та шкільних заходах.

4.

Високий

Учень (учениця) має ґрунтовні знання в галузі вокального мистецтва, вільно та свідомо використовує спеціальну музичну термінологію; демонструє уміння аналізувати, інтерпретувати вокально-хорові твори).

Учень (учениця) здатний самостійно використовувати набуті знання, уміння і здібності у вокальній діяльності.

Добре розвинутий артикуляційний апарат (чітка вимова тексту у високій на низькій теситурі в різному темпоритмі), володіє точним інтонуванням (відтворює ритмічну, мелодичну лінію без помилок); вдалим фразуванням, навичкою ланцюгового дихання; чіткою атакою звуку (відповідно до характеру твору); йому характерний вільний, об'ємний звук; спів у зручній теситурі. Розуміє жести диригента; в учня розвинений слух (мелодичний, гармонічний; вміє слухати інших і себе).

Учень (учениця) має правильну співацьку поставу, яскраві артистичні здібності. Відрізняється музичністю, натхненністю у виконанні творів. Володіє культурою поведінки на сцені; сценічною витримкою. Бере участь у конкурсах та концертах, навчально-виховних, розважальних заходах різного рівня і має значні успіхи.

Критерії оцінювання рівня виконавської майстерності вихованців вокального мистецтва:

- вокальна майстерність (техніка вокалу: чистота інтонації, вокальні вміння, відчуття ритму);
- вокальні можливості голосу (діапазон, темброве забарвлення, сценічна культура голосу);
- музичний матеріал (виразність, яскравість), його складність, відповідність категорії виконавця;
- органічність артиста у розкритті образу, характеру;
- артистизм, енергетика, акторська майстерність, індивідуальна харизма виконавця;
- змістовність та художній рівень обраного пісенного матеріалу, відповідно загальному образу виконавця;
- індивідуальність виконання, нове «прочитання» та відтворення музичного матеріалу;
- культура сценічної поведінки;
- загальне враження від виступу («чіпляє» або ні).

A dense, repeating decorative pattern featuring large yellow-orange flowers with dark brown centers, clusters of bright red raspberries, and dark green leaves with serrated edges. The pattern is set against a light cream background with delicate, swirling vine motifs.

ДЕКОРАТИВНО-УЖИТКОВЕ
МИСТЕЦТВО

Критерії для оцінювання навчальних досягнень вихованців носять комплексний характер.

До них належать:

- ✓ рівень передбачених програмою теоретичних знань та умінь застосовувати ці знання в практичній роботі;
- ✓ уміння користуватися різними видами конструкторсько-технологічної документації та іншими джерелами інформації;
- ✓ дотримання технічних вимог у процесі виконання робіт (якість виробу);
- ✓ рівень самостійності у процесі організації і виконанні роботи та дотримання норм часу.

Декоративно-ужиткове мистецтво

№ п/п	Рівень навчальних Досягнень	Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень вихованців
1.	Початковий	<p>Учень (учениця) фрагментарно відтворює незначну частину навчального матеріалу, має поверхневі уявлення про об'єкт вивчення, виявляє здатність елементарно висловити думку. Виконана робота не відповідає якісним показникам. Переважна частина робіт виконана з помилками в прийомах роботи та технологічних операціях.</p> <p>Учень (учениця) слабо знає основні види декоративно-ужиткового мистецтва, прийоми втілення образів у художній формі, основи композиції, основні кольори та правила їх змішування, техніку крапкового розпису, історію писанкарства, витоки мистецтва «оригамі».</p> <p>Учень (учениця) практичне завдання виконує під керівництвом викладача. Виготовлений виріб має окремі суттєві відхилення від якісних показників. У виконанні прийомів та технологічних операцій допускає помилки, мають місце незначні порушення правил техніки безпеки праці.</p>

2

Середній

Учень (учениця) знає та відтворює половину навчального матеріалу. Виготовлені вироби мають суттєві відхилення від встановлених норм. Виконує всі прийоми і технологічні операції з допомогою керівника гуртка.

Учень (учениця) не вміє самостійно підбирати засоби і матеріали для створення пластичного образу за допомогою технік декоративно-ужиткового мистецтва: виконувати декоративний розпис, ліплення, писанкарство, плетіння та ін., застосовувати відповідні прийоми та техніки під час виготовлення виробів із паперу та інших матеріалів; читати креслення, схеми й виконувати за ними вироби різного ступеня складності; виготовляти шаблони й трафарети; аплікації; різноманітні кусудами та інші вироби оригамі на основі базових форм.

Учень (учениця) не завжди дотримується правил безпеки праці під час використання технологічних процесів обробки паперу (вирізання, складання паперу, склеювання деталей) при виготовленні виробів в техніці аплікації; в техніках паперопластики, оригамі, квілінгу; в техніках декоративно-ужиткового мистецтва;

3.	Достатній	<p>Учень (учениця) виявляє знання та розуміння переважної більшості навчального матеріалу. Виготовлені вироби хорошого рівня якості, але мають несуттєві відхилення від встановлених норм. Самостійно і правильно виконує всі прийоми і технологічні операції.</p> <p>Учень (учениця) вміє створювати художній образ за допомогою різних технік і напрямків декоративної творчості; застосовувати різні техніки декоративно-ужиткової творчості та набутих знань у практичній діяльності; практично застосовувати паперопластику в проектній діяльності та макетуванні»; читати креслення та схеми високого рівня складності, але інколи потребує допомоги керівника.</p> <p>Учень (учениця) вміє економно витрачати матеріали й бережно ставитися до інструментів та обладнання; аналізувати твори декоративного мистецтва та оформляти власну виставку.</p> <p>Дотримується правил безпеки праці.</p>
----	-----------	--

4.

Високий

Учень (учениця) володіє глибокими, міцними знаннями з декоративно-ужиткового мистецтва, виявляє творчий підхід при виконанні практичного завдання. Правильно та впевнено виконує творче завдання без втручання викладача. Користується різними видами конструкторсько-технологічної документації. Виготовлений виріб високого рівня якості. Правильно і впевнено виконує усі прийоми і технологічні операції в межах визначених норм часу. Забезпечує високий рівень організації праці та дотримання правил техніки безпеки праці.

Учень (учениця) на високому рівні виконує проектування інтер'єру та екстер'єру із використанням декору та кольору в обраному стилі; вітражний розпис скляної поверхні; розпис кахля за комбіновано-сюжетними мотивами; застосовувати розпис у сучасному інтер'єрі; виконувати писанки у стилях різних регіонів України та з власним орнаментальним малюнком; проектувати та виготовляти сувеніри, прикраси, обереги у засвоєних техніках.

Учень (учениця) уміє виконувати та презентувати художньо-конструкторський проект; аналізувати твори декоративного мистецтва на своєму рівні.

Критеріями оцінювання робіт вихованців декоративно-ужиткового мистецтва є:

- самостійність виконання роботи;
- авторський задум;
- кольорове рішення;
- правильний підбір матеріалів та інструментів;
- естетичність оформлення роботи;
- загальне враження.

Основні принципи вироблення критеріїв у процесі формувального оцінювання

1. Критерії оцінювання ґрунтуються на **цілях** навчання та корелюють з очікуваними **результатами** навчання.
2. Зміст критеріїв треба викладати зрозумілою і доступною мовою.
3. Педагог має звертати увагу вихованців на критерії оцінювання впродовж роботи над темою.
4. Педагог оцінює виконану роботу вихованця тільки на основі визначених критеріїв.